

Конопля В. С. – студентка I курсу
факультету міжнародних відносин
СНУ Імені Лесі Українки,
Сінченко Є. І. – канд. філол. наук, доцент
кафедри іноземних мов
факультету міжнародних відносин
СНУ імені Лесі Українки

Гносеологічний аспект крилатих виразів

Наполеона Бонапарта та його значення при їх перекладі

У житті кожної людини настає момент, коли вона починає замислюватись над глобальними проблемами світу. Активний людський розум осягає закони життя, частіше за все, не з допитливості, а заради практичного перетворення природи та людини. Людство завжди прагнуло до набуття нових знань. Процес оволодіння таємницями буття є вираз вищих прагнень творчої активності розуму, що становить велику гордість людства. Проблеми пізнання і пізнавальної діяльності особливо гостро постають в умовах переходу до інформаційного (постіндустріального, постмодерного) суспільства.

Однією із наук, що були створені задля пізнання є гносеологія. Серед її проблем є спроба відповісти на питання про те, у чому полягає відмінність між істинним (достовірним) та хибним (недостовірним) знанням. Пізнавальний (гносеологічний) компонент лежить якщо не в основі, то принаймні знаходиться на початку людської діяльності. Саме правильний початок забезпечує базу для ефективного пізнання, саме від нього залежить істинність знання і, як наслідок, результати практики.

Загальна (філософська) гносеологія досліджує способи пізнання будь-якого об'єкта. Приватна (спеціальна) гносеологія вивчає способи пізнання певного (фізичного, біологічного тощо) об'єкта. У якості такого об'єкта може виступати і мова та мовлення. У цьому випадку ми маємо справу із лінгвістичною гносеологією. Вона вивчає у тому числі й стійкі словосполучення (фразеологізми, крилаті вирази, афоризми, прислів'я тощо), досліджує реальні обставини, які передували появі останніх [3].

Сталі вирази прийшли у мову від стародавніх народів, із книг, міфів та легенд, реальних історичних подій. Їх авторами є

письменники, журналісти, політики, тобто публічні люди, що зробили свій внесок у історію або культуру суспільства [1]. Нашою ж метою стало вивчення крилатих виразів, які належать Наполеону і дослідити які саме події лежали в їх основі.

Наполеон Бонапарт – хоч і суперечлива постать, але він залишився в історії перш за все не тільки як знаменитий полководець та великий імператор Франції, але і як політик, письменник та оратор [3]. Нащадкам у спадок він залишив чимало крилатих висловів, які й сьогодні не втратили своєї актуальності. Відомий цілий список цитат знаменитого французького імператора Бонапарта, який розкриває суть його особистості, талановитого військового стратега .

Значний вплив на всю подальшу долю Наполеона справило те, що над ним знущались в артилерійській школі. Ця людина зростом 1,51 м мала величезні амбіції, видатні здібності, буйну енергією і неухильну волю до перемоги. Французький імператор Наполеон Бонапарт, ніби наперекір своєму зросту, прагнув до величчя, досяг її і увійшов в історію, стверджуючи згодом, що *«удача – супутниця великих людей»*.

Народившись на острові Корсика, він спочатку недолюблював французів як поневолювачів свого малого народу, і до кінця життя розмовляв французькою мовою із помітним акцентом. Закінчивши Паризьку військову школу, Наполеон вступив на службу у французьку армію в чині лейтенанта, а через три роки, не домігшись просування по службі, вже намагався найнятися в армію іншої держави (зокрема, у 1788 році лейтенант Бонапарт намагався вступити на російську службу). *“Хто вміє лестити, той вміє і обмовляти.”* – казав майбутній імператор. Цей вираз стає пізніше одним із його найвідоміших афоризмів. Наполеон I добре знав і використовував те й інше для свого просування. Він зробив стрімку військову кар’єру завдяки Великій Французькій революції і проголосив себе одноосібним правителем Франції, фактично зрадивши основній революційній ідеї.

Вираз *“від великого до смішного – один крок”* виник за дуже неоднозначних обставин. У 1812 році армія Наполеона відступала з Російської імперії. Від 400 тисячної великої армії залишилося близько 30-40 тисяч чоловік. Уся армія була знищена, а в підкореній до цього Європі назрівали повстання. *“Я залишив Париж у намірі не йти війною далі польських кордонів. Обставини захопили мене. Можливо, я зробив помилку, що дійшов до Москви, можливо, я погано зробив,*

що занадто довго там залишався, але *від великого до смішного – тільки один крок*, і нехай судять нащадки.” – із сумом жартував Наполеон.

“Кожен французький солдат носить у своєму ранці маршальський жезл”. Цей вираз, як приналежний Наполеону, наводить у своїй книзі Е. Блаз *“Військове життя за часів імперії”*, виданої у Парижі в 1837 році. Після битви під Ієною в 1806 р набув поширення лист солдата, в якому говорилося: *“Не підлягає сумніву, те що солдата підбадьорює і заохочує думка, що він може, як всякий інший, зробитися маршалом, князем або герцогом”*. Про це у своїх *“Мемуарах”* розповідає французький політичний діяч і письменник – Шарль Франсуа Марі де Ремюзе.

Ще одним яскравим фактором, який впливав на переконання імператора, ставали особисті почуття. *“Жінку треба переконати, що, виходячи з-під опіки своєї родини, вона переходить під опіку чоловіка”*, – говорив Наполеон. Його легковажна і марнотратна дружина Жозефіна всім своїм еством і поведінкою затвердила Бонапарта в думці, що всі представниці слабкої статі – істоти, вічно грайливі й легковажні. *“Я ніколи ні в чому не відмовляв імператриці Жозефіні, будучи впевненим у її щирості та відданості мені, – підкреслював Наполеон, – але чоловік, який допускає, щоб ним потихали жінка – не чоловік і не жінка, а просто ніщо”*.

Отже, крилаті вирази, афоризми як об’єкт гносеологічного аналізу створюють основу для фонових знань, що абсолютно необхідно для перекладача. Володіння такими знаннями дасть змогу останньому проникнути у глибини суті значення, змісту, денотативної та конотативної інформації та адекватно передати її при перекладі.

Література

1. Ащукин А. С., Ащукина М. Г. Крылатые слова. / Н. С., Ащукин, М. Г. Ащукина. – Москва : Художественная литература, 1988. – 528 с.
2. Ришелье Оливер Кромвель. Наполеон І. Князь Бисмарк : биограф. очерки. / О. К. Ришелье . – М. : Республика, 1994. – 319 с.
3. Теория познания. В четырех томах. / Под ред. В. А. Лекторского, Т. И. Ойзермана. – Т. 1. – М.: Мысль, 1991. – 303 с.